

KARAKTERER DUMPER SOM SORTERINGSVÆRKTØJ

To statistikforskere vender tommelfingeren nedad til de nye karakterkrav til ungdomsuddannelserne. Det er for tidligt at dele de unge op i dem, der kan få en uddannelse, og dem, der ikke kan, og hverken karakterer eller afgangsprøve er gearet til det.

Af VIBE MIDDELBOE

At indføre karaktereren 2 i dansk og matematik som adgangsbillet til erhvervsuddannelserne er uetisk. Sådan lyder den kontante melding fra Inge Henningsen, der er lektor emerita i statistik på Københavns Universitet. Ifølge hende har man ikke taget højde for hvor mange unge, der vil blive ramt af de nye krav,

som trådte i kraft i sommeren 2015. Politikere har heller ikke skelet til, at man udelukker nogle unge fra at tage en uddannelse, som de faktisk ville kunne have gennemført.

Tallene taler ellers deres klare sprog: 19 % af alle dem, der fuldførte en erhvervsuddannelse i 2011, havde ikke 2 i gennemsnit i dansk og matematik fra grundskolens afgangsprøve. Det viser tal fra Danmarks Statistik, som tænketanken Kraka har analyseret i 2013.

»Med de indførte krav går samfundet glip af en femtedel af en årgang på erhvervsuddannelserne, og det var vel ikke meningen. Det sender også et signal til de unge om, at uddannelse ikke er noget for dem – og hvad skal de så?« spørger Inge Henningsen.

Indirekte diskriminerende

En analyse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd fra 2014 viser, at det i særlig grad

»Med de indførte krav går samfundet glip af en femtedel af en årgang på erhvervsuddannelserne, og det var vel ikke meningen. Det sender også et signal til de unge om, at uddannelse ikke er noget for dem – og hvad skal de så?«

Lektor Inge Henningsen

er unge med anden etnisk baggrund, der bliver udelukket fra at blive optaget på en erhvervsuddannelse på grund af de nye krav. Det har fået Inge Henningsen op af stolen:

»Med kravene diskriminerer vi indirekte unge med anden kulturel og sproglig baggrund end dansk. Et er, at de generelt får lavere karakterer end unge med dansk baggrund. Det er ikke i sig selv diskriminerende. Disse unge gennemfører trods lave karakterer en erhvervsuddannelse i højere grad end etnisk danske unge med tilsvarende lave karakterer. Og når man kan se, hvor dårlige karakterer er til at forudsige, om man kan gennemføre en uddannelse, er det jo en unødvendig og diskriminerende barriere,« siger Inge Henningsen.

Hun finder det både uretfærdigt og ulogisk, at man på forhånd udelukker nogen, som godt kan gennemføre, fra at tage en uddannelse efter grundskolen. »Det hænger ikke sammen med, at vi som samfund ønsker, at så mange som muligt uddanner sig, og slet ikke når vi har brug for flere med en erhvervsuddannelse,« siger hun.

Køber ikke argumenter

Argumenterne for at indføre adgangskravet giver hun ikke meget for.

»Man håber på, at de nye adgangskrav kan forebygge det store frafald, der i årevis har været på erhvervsuddannelserne. Men ifølge Krakas undersøgelse fra 2013 vil det nye karakterkrav kun kunne sænke frafaldet marginalt,« siger hun og tilføjer: »Politikere og organisationer har været ude med forudsigel-

ser om, at det vil hæve niveauet på uddannelserne. Men hvem har sagt, at de SOSU-assisterede, elektrikere og murere, der er blevet uddannet indtil nu, ikke er gode nok?«

Argumentet om, at karakterkravet tilfører uddannelserne mere prestige, er uforskammet over for dem, som udelukkes, mener Inge Henningsen.

»For dem, det handler om, kan det blive afgørende for, om de får en uddannelse eller ender som ufaglærte. Så er det som en våd klud i ansigtet at tale om prestige,« siger hun.

Karakterer er unøjagtige

Da man vedtog reformen af erhvervsskoleområdet i 2014 og indførte det nuværende adgangskrav, aftalte politikerne samtidig, at der skal indføres karakterkrav til gymnasiet. Forhandlingerne strandede inden valget, men diskussionen om adgangskrav til gymnasiet er nu blusset op igen. Partierne er uenige om, hvad kravet skal være.

Hvis man spørger Peter Allerup, der er professor i uddannelsesstatistik på DPU, Aarhus Universitet, lyder hans råd til politikerne, at de bør være forsigtige med at sætte barren for højt. Gennem årene har han blandt andet forsket i tests og grundskolens afgangsprøver. I 2013 kom han sammen med nogle kollegaer frem til, at hverken PISA-tests i læsning og matematik eller afgangskaraktererne i dansk og matematik kan forudsige, hvorvidt et ungt menneske gennemfører en ungdomsuddannelse. Han påpeger desuden, at en karakter er et usikkert måleværktøj.

»Politikerne skal passe på med at have for stor tillid til karaktersystemet. Man kan ikke måle en elevs kunnen på samme måde, som man måler noget med en lineal. Men når man nu har valgt at sortere ud fra karakterer, så håber jeg, at politikerne vil gøre det med respekt for den usikkerhed, der er ved systemet. For skal en dreng eller pige på 15 år have afgjort sin fremtid så tidligt på baggrund af et så upræcist redskab som en karakter?« spørger Peter Allerup.

Inge Henningsen peger også på afgangsprøverne som et potentielt problem. For tester de overhovedet noget relevant?

»Vil man sortere de unge ud fra karakterer, må man sørge for, at de bliver målt på noget relevant. Der er ingen klare beskrivelser af, hvad man skal kunne for at gennemføre en erhvervsfaglig uddannelse. Det varierer også meget fra fag til fag,« siger hun.

Hun påpeger, at afgangsprøvernes udformning ikke er blevet ændret, nu hvor de er blevet såkaldte *high stakes*-prøver – altså prøver, hvor der er meget på spil.

DISSE FAGLÆRTE GÅR SAMFUNDET GLIP AF

29 % af dem, der fuldførte en social- og sundhedsuddannelse i 2011, opfyldte ikke de nye krav: 2 i dansk og matematik fra enten 9. eller 10. klasse

Inden for det pædagogiske område, jern og metal, bygge og anlæg, levnedsmiddel og jordbrug var det ca. 20 %, der gennemførte uden at opfylde kravene

Tallet var ca. 13 % for handel og kontor, grafisk og teknik og industri

Kilde: Umiddelbare konsekvenser af at indføre karakterer på erhvervsuddannelser. Analyse, Kraka, 2013

TESTS OG PRØVER KAN IKKE FORUDSIGE GENNEMFØRELSE

Professor i uddannelsesstatistik Peter Allerup fra DPU, Aarhus Universitet, har i 2013 undersøgt, hvor godt PISA-tests og 9. klasses afgangskarakterer i dansk og matematik kan forudsige, om eleverne gennemfører en ungdomsuddannelse.

Undersøgelsen, der er foretaget blandt de 2.300 københavnske unge, der forlod 9. klasse i 2007, pegede på, at tests og karakterer som enkeltfaktorer ikke kan bruges til at sige noget om dette.

Undersøgelsen viser blandt andet, at 16 % af en københavnsk årgang forlader grundskolen uden et gennemsnit på 2 i dansk og matematik. Alligevel er hele 47 % af dem enten i gang med eller har afsluttet en ungdomsuddannelse 4½ år efter.

Kilde: Unges valg og fravalg i ungdomsuddannelserne. Rapport, DPU, Aarhus Universitet, 2013

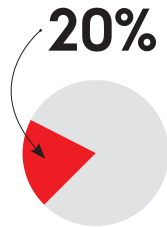
SÅ MANGE FÅR IKKE EN STUDENTERHUE EFTER DE NYE OPTAGELSESKRAV

Peter Allerup har regnet på, hvad det kommer til at betyde for antallet af optagne på de gymnasiale uddannelser, alt efter om adgangskravet bliver 2, 4 eller 7. Ser man på de unge, der i 2007 blev optaget på de gymnasiale uddannelser, ville et krav i både dansk og matematik på:

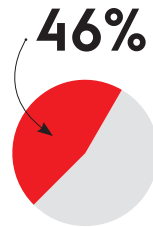
Karakteren 2 have hindret **5 %** i at blive optaget

Karakteren 4 have hindret **20 %** i at blive optaget

Karakteren 7 have hindret **46 %** i at blive optaget

Kilde: Unges valg og fravalg i ungdomsuddannelserne. Rapport, DPU, Aarhus Universitet, 2013

»I afgangsprøven i matematik er der for eksempel kun få spørgsmål, som afgør, om en elev har bestået i matematik, og det er tilfældigt, om de er inden for eksempelvis geometri, forholdstal eller sandsynlighedsregning. Karakteren 2 bliver givet på et meget spinkelt grundlag i forhold til den betydning, den har fået,« siger hun.

Forudser krumspring

Men hvorfor bruge karakterer til at sortere ud fra, hvis de både er usikre måleinstrumenter og ikke kan forudsige, om man fuldfører uddannelsen? Fordi det er en nem løsning, mener Peter Allerup.

»Jeg kan godt se en vis fornuft i at forsøge at styre, hvor mange unge der tager hvilke uddannelser. Politikerne har forskellige knapper at skrue på, og de anser det for billigt og let at administrere karakterer som adgangskrav. Men jeg mener ikke, at de duer som sorteringsværktøj til at afgøre, hvem der skal med på uddannelsesstøtten. For det er jo det, vi gør lige nu: Vi sorterer brutalt i de

unge. Og efterlader dem, som af en eller anden årsag ikke har fået 2 i dansk og matematik, tilbage på perronen,« siger Peter Allerup.

Inge Henningsen forudser, at det ikke bliver helt så let at administrere som forventet.

Kravene kan nemlig skabe nye problemer. Der er i reformen af erhvervsuddannelserne lagt op til, at de dumpede skal have mere undervisning for at forbedre deres niveau, inden de kan optages. Og alt efter hvad adgangskravene bliver til gymnasiet, vil en del af de unge måske gøre alle mulige krumspring for at opfylde dem, ligesom vi i dag ser ved overgangen til de videregående uddannelser. Her tager nogle unge »lette« fag i gymnasiet for at opnå et højt gennemsnit og supplerer bagefter med de mere tunge fag på højere niveauer, som drømmeuddannelsen kræver, fordi karaktererne så ikke tæller med i gennemsnittet.

»De unge - og samfundet - bruger unødigt tid og penge på suppleringskurser. De smarteste af de unge vil forsøge at omgå de barrierer, der i disse år bliver sat op omkring erhvervsuddannelserne og gymnasiet. Andre,

»Vi sorterer brutalt i de unge. Og efterlader dem, som af en eller anden årsag ikke har fået 2 i dansk og matematik, tilbage på perronen.«

Professor Peter Allerup

mindre ressourcestærke unge vil måske hensesynke i apati og tænke: Uddannelse – det er åbenbart ikke noget for mig. Og det til trods for, at en stor del af dem faktisk godt ville have kunnet gennemføre en uddannelse,« siger Inge Henningsen. ■

INGE HENNINGSEN

Lektor emerita i statistik på Københavns Universitet. Hun har gennem mange år arbejdet med køn og uddannelse og har blandt andet forholdt sig kritisk til retorikken omkring »tabdrengene«.

PETER N. ALLERUP

Professor i uddannelsesstatistik på DPU, Aarhus Universitet. Han har i mange år været national koordinator for TIMSS undersøgelserne - *Trends in International Mathematics and Science Study*. Senest har han skrevet et kapitel om PISA og TIMSS i bogen 'Test og prøvelser. Oprindelse, udvikling, aktualitet' (Aalborg Universitetsforlag, 2015)